

KŘESŤANSKÉ LISTY A KUSŮV LID

časopis Národní Jednoty československých Protestantů v Americe a v Kanadě

Ročník LXIV (XXIII)

Chicago, Illinois

Leden (January) 1962

Číslo (No.) 1

Reentry of Second Class matter at the Post Office at Taylor, Texas. Acceptance for mailing at a special rate of postage provided for in section 1103, Act of October 3, 1917, authorized July 11, 1918.

Janko Jesenský:

Na Nový Rok

*Jediná minúta rok celý odženie,
hoc sama zbabele pred novou uteká.
Bol chabým biedny rok. Je chabé okamženie,
a predsa večnosti v ňom sila odveká;
v ňom lice obledne, v ňom ono očervenie,
v ňom duša zajasá, v ňom ona narieka,
v ňom krsá nádeja, v ňom mizne potešenie
a ono zabíja i tvorí človeka.
Rok nový, tu si zas! Polročné naludenie
t'a v kostým veselý na chvíľu obleka . . .
Prijmite, priatelia, moje pozdravenie:
Nech láska k národu tou chabou chvíľou
nenie,*

*čo dohnal ľuty za krátko zduľeka,
lež nech je večitým jej skvúce vzplamenenie,
a ako večnosť mžik, nech ono vraha ženie!*

Jan Čep:

Úvaha novoroční

(Úryvek z úvahy napsané pro Novoroční almanach Slobodnej Európy 1956)

Číslo křesťanského letopočtu, které píšeme: ponejprv tyto dni v záhlaví svých dopisů,, není . . . číslo . . . vysoké. Civilisace, které předcházely narození Kristovu a křesťanskou éru lidských dějin, se měří ciframi mnohem vyššími. Křesťané prvních století měli naspěch, aby se co nejdříve skončili tento čas pozemského očekávání, bloudění a útrap, a aby se Ten, kterého vidělo několik desítek věrných, jak se zvedá od země a mizí v oblacích — tak se aspoň jevil jejich smyslům návrat Syna člověka k Otci — aby se co nejdříve vrátil, obklopen slávou hořícího vesmíru, a ujal se viditelně vlády nad novou

zemí a novým nebem. Tato naděje, smíšená s posvátnou hrůzou, vyvolávala opět a opět s každou historickou pohromou, ať to byly vpády barbarů nebo morová nákaza, nebo nějaké veliké historické rozmezí, jako třeba tisící rok našeho letopočtu.

13. listopadu 1954 tomu bylo 1600 let, co se narodil v malém městě severoafrické římské provincie muž, jehož postava a jehož myšlení si zachovaly podivnou aktualitu až do našich časů: svatý Augustin. Svatý Augustin, biskup hipponský, byl křesťanem, a zároveň občanem římským. V noci 24. srpna roku 410 vnikl gothský náčelník Alarich do věčného — už tehdy věčného — města a pustošil je divoce po několik dní. Celý tehdejší civilisovaný svět, ať křesťanský nebo pohanský, byl poražen hrůzou. Lidé viděli, jak se před jejich očima hroutí svět, a neviděli si představit nic, nečekali nic. Augustin, biskup hipponský, kterého zasáhla tato rána doprostřed prsou právě jako jiné, a možná víc než jiné, se rychle vzbudil: "Pád Říma není koncem světa, nýbrž jenom koncem jednoho světa; je to jedna z mnohých pohrom, které poznaly lidské dějiny; podobná pohroma, jaká stihla na příklad Troju. Civilisace jsou smrtelné, jako jsou smrtelné jednotlivé lidské bytosti: to není důležité; důležité je, pochopit smysl tohoto dramatu, jeho místo v čase a v božích úmyslech. Není k ničemu naříkat a lomit rukama; je především budovat zítřejší svět . . ."

Augustin umíral roku 430 v svém biskupském městě Hippo (nynější Bône), obleženém od Vandalů. Dopsal už tenkrát své veliké dílo "Město Boží" — které vzniklo pod

KŘEŠTANSKÉ LISTY A HUSŮV LID

Christian Journal and the People of Hus
Křesťanské Listy 1898 Husův Lid 1940

Vychází měsíčně. Vydává Národní Jednota
Československých Protestantů v USA
a Kanadě

Published monthly by the National Union of
Czechoslovak Protestants of America

Redaktor (Editor) J. P. Tatter

2650 Leyden Street, Denver 7, Colorado

Články, zprávy pro časopis a knihy k recenzi
posílejte na redaktora.

Za své příspěvky odpovídají autoři sami

Předplatné — Subscription \$2.00 per year.
Předplatné, milodary na časopis, jakož i příspěvků
Jednotě . . . k podpoře strádajících
uprchlíků, dětí a nemocných, zasílejte laskavě
na adresu pokladníka Jednoty:

Mr. John Opie, 4800 South Hoyne Ave.,
Chicago 9, Illinois

Return Address Adresa Administrace
4800 South Hoyne Ave., Chicago 9, Illinois

dojem pohrom, jejichž byl očitým svědkem.
Moderní filosofové existenciálního v něm vidí
svého předchůdce v tom jak řeší problém
času a věčnosti, toho, co pomíjí a co trvá.

Nynější severoafrické město Bône má máloco
společného s římským provinciálním městem
Hippo, kterého dobyli a které zpustošili
Vandalové několik měsíců po Augustinově
smrti. Nevíme, kde je Augustinův hrob. Víme
však, že konec jeho světa byl jenom koncem
jednoho světa. Z jeho trosky — jako z trosky
světa našeho — vyrůstá však a svítí
Město Boží.

František Tyralík:

PROSBA

Zaplatils za mne všechny můj dluh,
splnils mi tolik přání a tuh —
Já však Tě prosím, dej ještě víc,
dej, abych nechtěl nikdy už nic,
co bych chtěl jenom pro sebe mít.
Dovol mi ještě na chvíli žít,
tak abych znal jen jediný hlad:
nepřát si víc než lidi mít rád.

Józa Novotný:

Víra bez pokrytectví

"Rozpomínaje se na tu víru, kteráž v tobě
jest bez pokrytectví, kteráž byla nejprv v
bábě tvé Loidě, a matce tvé Eunice, a tak
myslím, že i v tobě." 2. Timoteovi 1,5.

V našich církvích máme dva druhy lidí:
rozené a přestoupilé. První jsou naši Timoteové,
druzí naši Pavlové. Prvých jest velká
většina a jsou to povahy nám dobře známé:
lidé vyrostlí z bohaté tradice, vyhraněné postavy,
určení v názorech, pevní v charakteru,
dovedou zhloubit se někdy, ale jen zřídka opouštějí
základy položené v mládí, mají tisíce
drobných chyb, ale přec vás vždy okouzlí jedinečným
peř jejich bytosti. Jsou sice někdy násáklí
duchem času, v některých případech hodně
nepříznivě, at' už jest to stínulý duch
venkova, hmotářství průmyslových středisek
nebo povrchního velkoměsta, avšak přes to
vždy rozšiřují kolem sebe svéráznou vůni
velkých předků.

Zcela jiní jsou přestoupilé. Čím jest první
skupině tradice, tím jest této skupině síla
vlastního přesvědčení. Mají-li rození svou
určitost, pevnost, vyhraněnost z věrného
následování obřích postav předků, dostávají
přestoupilé tyto vlastnosti teprve po mnohém
bloudění a zápasech. Přestoupilé často
dovedou více ocenit velikost své nové církve —
přicházejí nepředpojatě, skoro zvědavě, se
zdravou naivností dívají se na nové bratry
a sestry. V tom jest vysvětlení jejich nadšení.
Avšak stejně pozorují slabiny nového útvaru.
Zde jest vysvětlení jejich častého zklamání a
někdy i opětného odnadrnutí. Jsou mezi nimi
silní jednotlivci, kteří předčí rozené, avšak
jest také mnoho takových, kteří přes prožití
velkých pravd Božích, v mnohém zůstávají
tam, odkud přišli.

Jsou-li rození čeští Timoteové, jsou přestoupilé
čeští Pavlové. Jestliže se naučil československý
Timoteus na košenou své báby a matky "od
dětinství písma svatá znát", která ho učinila
nejen moudrým, ale i stálým a vytrvalým, naučil se
československý Pavel ve svém Damašku v silném
okamžiku velkého náboženského převratu čilý
misijní činnosti. A dovede-li československého
Timotea v slabé chvíli vzpřížit vzpomínka na tu
starou, starou zvěst, kterou slyšel na mateřském
klí-

ně a viděl v srdci zvěstovatelky, dovede stejně mocně zvednout klesajícího československého Pavla k nové práci vzpomínka na velký okamžik duchovního obrácení. Avšak jako bývají českoslovenští Timoteové přenáhlymi brusíči československého náboženského démantu, že často po neustálém broušení konečně zbude pouze hrst démantového prachu, drahokam pak zmizí, tak zase českoslovenští Pavlové nejednou jsou při obrácení nabitými elektrickými bateremi, které čím jsou časově vzdálenější od nabití, tím jsou nábožensky slabší.

V přestupovém hnutí v naší staré vlasti nám pokolení Pavlů značně vyrostlo a přirozeně i zaslouženě nabylo v našich církvích velkého významu. Avšak nám musí jít i o druhý typ členstva v našich sborech. My potřebujeme vedle Lutherů i Melanchtony, vedle Husů i Jeronýmy, vedle bratrů Lukášů i bratrů Blahoslavy. A úloha našich rodin i Nedělních škol jest, abychom si vychovali své Timotey. A tak bych rád s vámi za pomoci Boží rozjímал o cestách, kterými bychom se měli brát, abychom byli připraveni na důležitý úkol výchovy svých Timoteů. Tím však není vyčerpán úkol Nedělní školy. Nám musí jít nejen o ideální děti z nejvyššího duchovního ovzduší prvotřídních náboženských rodin, v jaké Timoteus vyrostl, nýbrž i takové nešťastné Absolony, kteří měli zbožné rodiče, avšak jejich výchova byla zanedbána. A konečně jest naší úlohou podle přání největšího přítele dětí zvat na svatbu, což má být programem naší Nedělní školy, i takové ubohé děti, které vyrůstají mezi ploty bez jakékoliv práce. A není příčiny, proč by ze všech tří skupin nám nemohli vyrůst vzácní českoslovenští Timoteové. Bude-li Nedělní škola znát cesty, kterými se má brát a bude-li zvláště naše rodina tyto cesty znát. Tohle by si měly zvláště pamatovat naše rodiny v Československu, kde činnost Nedělních škol jest velmi omezena nepříznivými zákony komunistického režimu. Příkazem pro ně nechť jest: rodina musí nahradit úplně Nedělní školu, aby příští generace nepropadla úplně komunistickému ateismu.

A tak především rozhovořme se o skupině první. Šťastný Timoteus! Dovedete si představit, v jakém duchovním ovzduší vyrůstal? Zajímavé jest, že o jeho otci ničeho nečteme.

Zdá se, že tehdejší poměry se mnoho nezměnily od našich dnešních a že Timoteův otec byl zaměstnán celý den jako průměrný náš otec, kterému na výchovu dětí nezbude mnoho času. Avšak Timoteus měl znamenitou náhradu. Měl zbožnou babičku Loidu a zbožnou matku Euniku. A tyto dvě ho od dětinství učily svatá písmena znát, která ho moudrého učinila k spasení. Jsou jednotlivci i zbožní, kteří tvrdí, že se snad nemá s náboženstvím začít tuze brzy. Rozhodně není nikdy tuze záhy ve výchově dítěte, jde-li o dobrou věc. — Nejednou rodiče litují, že nezačali dříve s tou či onou dobrou zvyklostí. Právě doba před šestým rokem, před vstupem do škol je nesmírně důležitá, a všichni šťastní jednotlivci, kteří měli domovy jako Timoteus, celý život pocítují pevnost základů náboženských, které jim byly dány doma právě od těch, které měli nejraději. A věřte, že žádné jiné místo není tak citlivým zkušebním kamenem pro zjištění domácího duchovního stavu, jako právě nedělní škola. Zkušený učitel nedělní školy vám ihned může říci podle náboženského stavu dítěte, jaký jest stav jeho babičky a maminky. A tohle jest ideální dítě, které má vstoupit do nedělní školy, dítě, jehož srdce bylo zdárně zkypřeno a připraveno již doma. Ideální rodina připravuje takové dítě již před jeho vstupem do nedělní školy, tak že pak výchova nedělní školy už jest jen poračováním a doplněním výchovy rodinné. A člověk se neubrání povzdechu, "Šťastný Timoteus! Závistněhodné mládí". Kde jste babičky Loidy, kde jste vy maminky Euniky. Zdá se, že vaše pokolení vymřelo. Mnoho se mluví o ženské otázce a obvykle, kdykoli se o ni hovoří, zhude z toho jen mnoho řeči. Zda jest nejjednodušší řešení, přirozené, ideální. Jak se žena nejlépe vyvíje, jak splní nejjednodušší své životní poslání? Cesta naznačena Loidou a Eunikou dnes jest před vámi. Nerozpakuje se na ni vstoupit, vy moderní Loidy a Euniky. Nebudete litovat a budete hojně odměněni. Šťastné dítě, kterému škola potvrdí, co doma slyšelo. Šťastné dítě, v jehož výchově není rozporu mezi domovem a nedělní školou. A nám musí zůstat ideálem tato šťastná skupina zahájená před dvěma tisíci léty vzácným Timoteem.

Je-li tohle ideální program pro americké

rodiče a nedělní školy, tím důležitější jest to program pro rodiče v naší staré vlasti, kde stát jim doslova bere děti a dělá s nimi, co chce. Zvláště vy rodiče, kteří nechcete mít z vašich dětí komunistické ateisty, musíte jejich výchovu vzít do vlastních rukou. Pán Bůh vám v tom račíž býti napomocen. Amen. *Modlitba.* Děkujeme Ti, Hespodine, že jsi nám světil dítky a tak, abychom měli podílu na příštím pokolení. Dej, abychom se za ně nemusili stydět jednou. Pomez nám v jejich výchově. Amen.

Ekumenický dosah husitství

Mezinárodní ohlasu husitství věnoval z českých badatelů bohosloveckou pozornost první G. A. Skalský. V průkopnické souhrnné studii "Husitství za hranicemi Čech" z roku 1901 ukázal na neobčinně široký obzor husitského kazatelského průlomu do společnosti celé střední Evropy 15. století. Po třiceti letech rozšířil a upřesnil naše znalosti husitské propagandy prof. F. M. Bartoš základní knihou "Husitství a cizina". Jeho doklady zápalnosti husitské myšlenky ve středověkém křesťanstvu nemohl už valně rozmnožit cenný jinak sborník věnovaný 1958 "Mezinárodnímu ohlasu husitství". Zato historikové ekumenické myšlenky nevěnovali husitství dosud zaslouženou pozornost.

Od samého začátku si husitství rozumělo, a to zejména v radikálnějších svých směrech, ve smyslu výrazně ekumenickém. Jeho snaha navázat na prvotní církev byla nesena nadějí v obnovu celého křesťanstva. Hus se napořád bránil tomu, aby jeho pře byla falešně lokalizována a umlčována jako záležitost výlučně česká a pražská. Jeho odchod do Kostnice na koncil obecné církve měl umožnit obhajobu Kristova zákona na soudu představitelů všeho křesťanstva. Pravda evangelia byla mu samozřejmě nadnárodní a vděčně se jí učil u evangelického doktora, Angličana Viklefa. — Když se potom Čechy dostaly do nepřátelského sevření, nepřestávali husité provádět církevní reformy s vědomím, že mají prokřesťit cestu reformaci světové. Želivský si v roce 1419 přál, aby se Praha stala v té věci vzorem všem věřícím, ale prakticky si předsta-

voval, že nejprve svým příkladem strhne Čechy, Moravu, Uhry, Polsko a Rakousko. Taboři žádali platnost prvnímu pražskému článku nejenom v Českém království, nýbrž po celém křesťanstvu. Všude má být Boží slovo svobodně hlášáno. Tento požadavek se stal hlavním obsahem četných husitských manifestů rozasílaných do celého světa. Prokap Veliký děl do služeb jeho šíření i své umění diplomatické a válečnické.

Husitství prvně uplatnilo v západním křesťanstvu kladnější hodnocení křesťanství východního. Co už teoreticky naznačoval Viklef, to hleděli husité ověřit životní zkušeností; zjistit, co z tradic východní církve navazuje přímo na dědictví prvotního křesťanství. Jeroným Pražský, který se vydal do pravoslavných krajů, a dokonce se na Litvě a Bílé Rusi roku 1413 okázale hlásil k pravoslavným jako k bratřím ve víře, měl nejdříve napodobitele i v pozdějších letech. Styky s pravoslavím i s Cařihradem se prodloužily až na polovinu 15. století, až je ve chvíli, kdy se zdály uzrávat v jakousi theologickou dohodu, násilně přetrhl pád Cařihradu roku 1453. Ekumenický význam husitství je v tom, že jeho přičiněním nemohl být v křesťanstvu nadále zcela přeslychán svědecký hlas první reformace. V tom smyslu se stalo nejvýznamnějším úspěchem husitského hnutí vystoupení husitských mluvčích na basilejském koncilu, a to, že zástupci katolické církve tehdy přistoupili na zásadu, že posledním rozhodčím ve věcech víry a života má být Kristus a apoštolské podání jeho díla. Tato zásada, ujednání předběžně již v Chebu 1432, znamenala průlom první reformace do tradiční dogmatiky, a zároveň vytvoření teoretické základny pro všechny další reformační pokusy.

Existence husitských Čech, jak vyšly z bouřlivých let husitské revoluce, nutily všechno křesťanstvo vyrovnat se se skutečností, že poňnaná pravda může oddělit velké skupiny křesťanů od ostatního celku organizované církve. Problém konfesijního rozrůznění vstoupil tak do novějších evropských dějin se všemi svými obtížemi a nadějnými náběhy vedl k novému promýšlení křesťanských základů vzájemné snášenlivosti, k objevu, že vposledu osvobozuje pro druhé. a.m.

Čo napísal Dr. E. Beneš o Štefánikovi slovensky

Podáva Dr. A. P. Slabey

Pri dvaciatom výročí svobodnej a demokratickej Československej Republiky roku 1938 vydali v Prahe krásne, ilustrované a článkami bohaté dva zväzkové veľké knihy menom: 'ŠTEFÁNIK'. Spomienky a postrehy. Agenciu na to vzácne literárne dielo vtedy mal Mr. Sperakus, v New Yorku, známy český obchodník, národovec a priateľ Slovákov. Cena toho diela bola \$25. Avšak našiel sa počet krajanov, ktorí neľutovali zaplatiť tú vysokú cenu, aby obohatili svoj um a knižnicu.

Ked' som po tieto dni znovu podíval sa do mojho diela bol som prekvapený úvodným článkom od Dr. E. Beneša, ktorý napísal vlastnoručne čisto po slovensky nasledovne:

Štefánik — náš vzor

Ked' vzpomínáme tohoto roku — v roku oslav 20-ročného trvania republiky — Milana Rastislava Štefánika a jeho revolučnú prácu pre štát, viacej než inokedy práve v dnešnej dobe si uvedomujeme najzákladnejší rys jeho politickej osobnosti: *jeho československosť*.

O jeho názore na pomer Čechov a Slovákov povedal som všetko už vo svojich prejavoch pri desiatom výročí Štefánikovej smrti. Opakujem krátko, že Štefánik bol priamo typom a symbolom Čechoslováka. Na počiatku vojny on sám nikdy nehovoril o otázke československej, hovoril vždy len o Čechoch a rozumel tým tiež Slovákom. Sám razil zásadu, že Češi sú Slováci, bývajúci v zemiach českých a Slováci sú Češi, bývajúci na Slovensku. Proti všetkému separovaniu Slovákov sa od počiatku všade veľmi dôrazne stavál. — Vedel, že akýkoľvek spor by bol škodil celkovej našej akcii a žeby Slováci bez Čechov boli opustení. Okrem toho vždy mal pevné presvedčenie, že by sa v budúcnosti Slováci bez Čechov neudržali a že by prívalu a síle nepriateľov podľahli.

Jedným slovom: Štefánik z dôvodov večných i taktických bol pre najužšiu jednotu, bol takrečeno symbolom jednoty, a preukázal tým našej spoločnej akcii národnej za vojny služby neoceniteľné.

Mal by nám v tom byť všetkým vzorom i dnes.

ROZHLEDY

Amedeo a Enrico Molnár:

Detektivka z křesťanských dějin

Případ Hippolyta, prvního biblického a liturgického komentátora.

Poznámka: Tento článek spočívá na základě kapitoly "První biblický komentář" z knihy Amedea Molnára, Lístky o mladé dě církvi, vydané roku 1952 Kalichem. K této místy pozměněné kapitole jsem přidal několik odstavců. Enrico Molnár.

Nebýt náhodného objevu sochy s dlouhým nápisem při vykopávkách v Římě roku 1551 a nálezů starého rukopisu tři sta let později v jednom z klášterů athonských, věděli bychom pramálo o Hippolytovi, prvním to biblickém a liturgickém komentátoru křesťanské církve.

Pronásledování křesťanů římskými císaři, které vyvolalo plamennou obranu Tertullianovu, bylo provázáno s křesťanské strany oživením naděje v brzký příchod Páně na tuto zemi, pustošenou kvůli mocných. Kázání montanovců, kteří propagovali hnutí davových křečí a vzrušeného mluvení jazyky, docházela ozvěny i u lidí jako byl Tertullianus. Okolo roku 200 vyvedl nejeden syrský biskup svůj sbor na poušť, kam, jak doufal, za ním přijde vítězný Kristus. V Římě se stal prostěm křesťanskému lidu drahým staříčků kazatel Proclus, protože vyhlížel po Kristově vládě. Její nastolení bylo již nedaleko, protože příchod Antikristův, jak se domníval nějaký Judas, je stanoven na rok 202 to jest na desáté léto panování císaře Septimia Severa. S Tertullianem se většina křesťanů modlila: — Přijď království tvé, Pane, co nejrychleji! Pro tuto naději se vykladači dovolávají důkazů z proroctví Danielova. Jsou navíc přesvědčení, že římské impérium dohrálo svou úlohu zpoždňující překážky, postavené v cestu Kristově parúzii (2. Thes. 2:7). Nová doba se vlamuje v náš čas. Zdvihněte srdce svá k Pánu! Takový plamenný postoj, do budoucnosti už sahající, se brzy znelibí střizlivým strážcům pořádku v církvi a mimo ni. Jali se hanobit Danielovu knihu a projevovat závažné pochybnosti co do inspirovanosti Janova Zjevení. Dva protiklady, stejně do

krajnosti vehnané, stanuly proti sobě. Mužem odvahy se tehdy ukázal Hippolytus.

Křesťanský západ poměrně brzy zapomněl na Hippolyta (c. 170-c. 236), církevního spisovatele a doktora, snad nejdůležitějšího bohoslovce církve třetího století; možná pro to, že psal řecky. Nevíme nic o jeho mládí.

Během prvních desítek let třetího století vystupuje na jevišti církevních dějin jako významná osobnost mezi římskými presbytery. Když Origenes z Alexandrie navštívil Řím r. 212, šel si poslechnout kázání Hippolyta. — Brzy nato se Hippolytus postavil veřejně proti doktrínám Sabelliovců a papeže Zefyřina i jeho nástupců Kallixta a Urbana. Zemřel mučednickou smrtí za pronásledování císaře Maximiana.

Roku 1551 při renesančních vykopávkách v Římě byla nalezena socha sv. Hippolyta, na jejímž podstavci byl vytesán čitelný seznam jeho spisů, pravděpodobně sestavený brzy po jeho smrti. A tak víme, že Hippolytus napsal celou řadu knih. Jeho nejobsáhlejším dílem je *Refutace všech heresí*, objevená teprve roku 1851 na Athosu a připisovaná E. Millerem z Oxfordu Origenovi, až starokatolický historik Ignác Döllinger správně přisoudil autorství Hippolytovi. Tento sympatický římský presbyter napsal několik biblických komentářů jako na př. *Výklad knihy Danielovy a Výklad písně Písní*, napsané v letech 202-204. Hippolytus ví o prorockém dosahu celého Písma. A ví také, že jeho výzvy k nadějnému vzhlížení k Hospodinu Zástupů platí i pro jeho dobu (a také pro nás v atomovém věku!). Ale nezapomíná, že myšlení Boží se nekryje s myšlením našim, že Kristův čas není totožný s dějinnými příležitostmi, "K čemu je zvědavé zkoumání přesného data dne Hospodinova? Vždyť sám Spasitel nám je skryl. Pověz, znáš den svého skonu? Proč by ses děsil konce celého světa?" Účelem Hippolytova *Výkladu* je zbavit křesťany bázně z konečného soudu, i povzbudit naději na nový pořádek Boží. A přece si nesmíme myslet, že Hippolytus zrazoval z ukvapené nadějnosti v konec světa, protože by se byl bál. I ve svých komentářích stojí jasně na straně pronásledovaných, ponižovaných, zneužívaných. Neskrývá svůj odpor k římskému imperiu: "Šelma, která nyní vládne, není zdaleka jednotným lidem; je to umělá slepe-

nina z všelikých jazyků a plemen lidských, násilné shluknutí lidského materiálu pro válku. Tomu dohromady se sice říká: Římané, ale není v tom ústrojně jednoty . . . Říše se pokusila napodobit jednotu církve dílem satanským." Ale napodobenina nemůže nahradit původní skutečnost. Imperium je předurčeno k rozpadu. Budoucnost je dána společenství, které ujednotil Kristus s sebou, byť i pocházelo z vrstev, plemen a jazyků nejrozličnějších.

Pravá jednota jazyků a plemen lidských, pravé společenství je dáno církví Kristovou. A zde Hippolytus vykládá znamení tohoto společenství v liturgii a řádu církve třetího století v důležitém spise nazvaném *Apoštolskou tradici*. O této knize, dochované v různých orientálních jazycích, se také nevědělo, že by byla napsaná Hippolytem. Po dlouhou dobu se tomuto dokumentu říkalo "Egyptský církevní řád," protože existoval v egyptských, koptických a habešských překladech. Na štěstí socha objevená v Římě roku 1551 uváděla mezi spisy *Apoštolskou tradici*. V tomto nadmíru zajímavém zrcadle myšlení a řádů křesťanské církve třetího století autor nám podává podrobný popis církevního zřízení, svátostí a zvláště svatě večeře Páně. Teprve roku 1900 objevil E. Hauler ve Veroně latinský kodex Hippolytovy Tradice ("IV/53").

Záhada Hippolytova je dnes rozluštěna. Stopa, která vede přes Egypt a Habeš, přes Athos a Veronu, se končí u sochy s řeckým nápisem, dnes v Lateránském museu. Důležitější než socha se rýsuje před námi obrys živé osobnosti Hippolytovy, křesťana volajícího: Sursum corda! Zdvihněte srdce svá k Pánu! Čas Boží se prolamuje v náš čas. Netřeste se bázní v katakombách! Nechvějte se pohanskou zbabělostí v protiatomových krytech! Bůh je Pánem dějin. To platilo za dnů apoštolských, to platilo za Hippolyta, to platí i dnes.

Čtěte a rozšiřujte Křesťanské Listy a Husův Lid!

" . . . v svobodě, kterou Kristus nás osvobodil, stávejte a nezaplétejte se zase ve jeho služebnosti!" (Gal. 5,1) (Na každý den 1960)

Otakar ODLOŽILIK:

Jednota Bratrská a reformování francouzského jazyka

Úvod.

Jednota bratrů, žijících zprvu jenom v Čechách a na Moravě, vznikla a uchytila se v letech 1457 až 1467. Její členové se odloučili od Husitů nebo od římské církve, vytvořili na několika místech sbory a roku 1464 se dohodli o základních člancích své víry. O tři léta později se odhodlali udělat rázný krok, který je mohl vystavit velikému protivenství. Uvolnili své svazky se stranou pod jednou i pod obojí a zřídili si svůj duchovenský řád. Okolnosti, za kterých se to stalo, nejsou dostatečně známy a i mezi současníky byla jenom hrstka lidí, kteří byli zasvěceni do všeho. Obzvláště nejasné zůstalo spojení mezi Jednotou a církví Valdenských. V pramenech z XV. století není o tom dosti zpráv a v pozdějších dobách bud' je historikové Jednoty vynášeli na světlo nebo mu nepřičítali mnoho váhy. Velice záleželo na tom, co kdo cenil výše, apoštolskou posloupnost a spojitost s prvotní církví nebo čistotu učení, odvozeného jenom z hedlivého zkoumání Písem svatých.

Přední snahou zakladatelů Jednoty bylo zbudovat na tomto světě obec, která by co nejlépe odpovídala představě církve nemající poskvrny ani vrásky, svatě a bez úhony (Ef. V, 27). Soudili, že se takové cílo podaří nejlépe v odločení od světa, bez všetečného hloubání o základních člancích křesťanské víry, za účasti lidí věřících prostě, nezáluďně. V prvním období svých dějin Jednota vskutku měla sbory rozhozené většinou po venkově, nedbala o vyšší vzdělání a nepřipouštěla za členy ani muže prošlé školami ani urozené lidi.

Při tom však nezůstalo. Ještě než uplynulo půl století od odchodu braura Řehoře a jeho druhů z Prahy do Kunvaldu, stáli na vůdčích místech duchovní slušně povčičení v sedmi svobodných uměních i v bohosloví. Mezi nimi měl prvenství Lukáš z Prahy a k němu se družili Tůma z Přeloučce a Vavřinec z Krasonic. Nová střediska Jednoty, Mladá Boleslav, Litomyšl, Přerov, Prostějov a jiná, byly městské obce a jejich vrchnosti byly Bra-

třím nakloněny. Ojediněle se osoba urozená přidružila k Jednotě, avšak zásadní změna se stala až po smrti bratra Lukáše (1528). V září 1530 vstoupilo do Jednoty dvanáct, možná i více členů panských rodů. Byli nově pokřtěni a měli rovné postavení s prostými bratřími a sestrami.

První členové Jednoty opouštěli stranu pod jednou nebo pod obojí, protože se báli duchovního porušení. Nechtěli se mísit s lidmi vlažnými, vrtkavými, kotvícemi ve světě a účastnými panování jedněch nad druhými. Než Jednota nechtěla žít a kvést o samotě, bez obecnství s jinými věrnými křesťany. Bratři nebyli valně obeznámeni se světovými dějinami a nevyznali se v zeměpisě. Předpokládali prostě, že v jiných zemích, možná hodně vzdálených, žijí praví křesťané, usilující o totéž co oni. Sháněli zprávy o nich od lidí, kteří chodili světem, a několikrát se pokusili je vyhledat. Slyšeli o řecké církvi, o křesťanech na Rusi a nějak se k nim dostala i matná zvěst o "knězi Janovi", působícím kdesi v dálavách. Litomyšlský řemeslník Martin, řečený Kabátník se v letech 1491-2 rozjel až do Jeruzaléma a na jiná svatá místa a navštívil i zemi egyptskou. Bratr Lukáš byl roku 1498 v Itálii. Ve Florencii viděl Savonarolu dokonávajícího na hranici. Než odváží a vřímavý cestovatel nenašli nikde čistšího učení a lepších řádů, než které Jednota dala sama sobě.

1. Jednota a reformátoři.

Roku 1517 se věci obrátily k lepšímu, avšak ani zdaleka ne v té míře, která by uspokojila bratrské předáky. Reformace se ohlásila v Sasku i jinde v Němcích, v některých švýcarských oblastech, v zemích francouzského jazyka i v krajinách od Čech a Moravy ještě vzdálenějších. Bratři o tom slyšeli nebo četli, projevovali čilý zájem, osvědčovali souhlas i nespokojenost.

Roku 1522 se bratr Lukáš dostal do písemného styku s Martinem Lutherem. Mezi členy Jednoty bylo tenkrát i něco Němců a z těch někteří navázali spojení s Wittenberkem ještě dříve než Lukášem. Zprvu ne-

šlo o víc než vzájemné obeznámení a výměnu názorů o základních článcích křesťanské víry, obzvláště o Večeři Páně. Lukáš nepřál těsnějšímu svazku, protože byl v srdci přesvědčen o správnosti bratrského učení a řádů. Po jeho smrti se však spojení s Lutherem rozhojňovalo a upevňovalo. Roku 1531 odešli tři bratrští studenti na wittenberskou universitu, protože Jednota neměla vyšších škol a k pražské universitě neměla veliké důvěry.

O něco později, roku 1532, vydala Jednota veřejně počet za své víry. Kniha určená prvotně pro braniborského markraběte Jiřího I., byla přeložená do němčiny a k jejímu vydání ve Wittenberku napsal předmluvu Martin Luther na znamení souhlasu v podstatných kusech. Knižka nebyla soustavně propracována a neuspokojovala ani Bratří ani jejich přátele za hranicemi. Vydali tedy roku 1535 lépe uspořádanou konfesi a předložili ji králi Ferdinandovi I. Když se roku 1538 chystalo její vydání v latině, Luther zase slíbil napsat úvodní slovo.

Nejhorlivějším průkopníkem styků s Lutherem byl Jan Augusta, po Lukášovi z Prahy nejvýraznější hlava v Jednotě. Augusta vědomě usiloval o to, aby Jednota vyšla z ústraní, aby se doma sblížila s tím směrem ve straně pod obojí, který se dostal pod Lutherův vliv, a aby své názory uvedla v soulad s Lutherovou naukou. Augusta byl v Sasku několikrát a setrval v tom spojení až do Lutherovy smrti. Bylo mu to připočteno ke zlému, když se čeští stavové zapletli do tak řečené šmalkaldské války. Po jejím nepříznivém konci se král Ferdinand I. obrátil rázně nejenom proti skupině šlechtý, kterou obviňoval ze styků s německými protestantskými knížaty, nýbrž i proti měšťanstvu a proti Jednotě bratrské, vedené Augustou.

Z Augustova podnětu došlo roku 1540 k cestě z Litomyšle do Štrasburku. Na rozhraní německé a francouzské jazykové oblasti působil do roku 1523 Lutherův stoupěnc Martin Bucer s několika duchovními. V září 1538 se k nim přidružil Jan Kalvín jako správce malého francouzského sboru. Augustovým poslem do Štrasburku byl jeho "čeledín" Matěj Červenka, ani ne dvacetiletý. Dospěl tam v posledním květnovém týdnu a sešel se nejenom s Lutherem, nýbrž i s ji-

nými bohoslovci.

Nejrušnější a nejpatrnější byla schůze třetí den po příjezdu v domě jednoho doktora. Jak si o tom poznamenal Červenka, byly na tom posazení "řeči velmi utěšené i přeptávání nemalé o českém národu, o přibězích starých Čechů, o víře a náboženství jejich, o Bratřích." V odpovědích na dotazy se Červenka zmínil o Kalvínovi. Jaké bylo jeho překvapení, když se dověděl, že reformátor nepůsobí v Ženevě, nýbrž ve Štrasburku a že sedí mezi přítomnými. Když mu průvodce Kalvína ukázal, Červenka ještě pověděl, že se v Čechách hodně čtou "dvě epistoly o utíkání falešného a přidržení se pravého náboženství." Nebylo to nic jiného než Kalvínovy *Epistolae duae de rebus hoc saeculo cognitu necessariis*, vydané roku 1537.

Červenka se sešel s Kalvínem ještě několikrát a mluvil s ním většinou o Jednotě. Kalvín se vyptával na její původ, na spojení s Valdenskými, na učení, pořádky a obyčeje a udělal si o ní patrně dost dobrý obraz. Červenka se vracel do Litomyšle s několika dopisy pro Augusta. Jeden z nich měl Kalvínův podpis a týkal se většinou ženitby duchovních.

Spojení s Kalvínem se nerozvinulo do takové mřty, jako byly styky s Lutherovou stranou. Ženěva, kam se vrátil roku 1541, nebyla tak po ruce jako Wittenberg. I do Saska byly cesty aspoň přechodně zataraseny, když Ferdinand I. začal ostře postupovati proti Bratrům v Čechách. Jan Augusta byl zatčen na jaře 1548 a poslán na královský hrad Křivoklát do vězení. Přes rozmanité pokusy a přimlvy zůstal Augusta v kobkách křivoklátských až do Ferdinandovy smrti roku 1564.

Z mnoha královských měst v Čechách a z některých zboží, které král zabral urozeným příznivcům Jednoty, se Bratří stěhovali na Moravu nebo ještě dále. Prvotní úmysl usadit se ve východním Prusku narazil na několikrát potíže. Za nedlouho se Bratří počali tamodtud stěhovati do Velkého Polska. Bratří nechtěli splynout s příbuznými církvemi v nových domovech, nýbrž uchovávali si spojení se starou vlastí. Správa Jednoty byla upravena tak, aby se dostalo přirozeným podílem na všechny tři větve, českou, moravskou a polskou. Jednota, která do roku 1548

neměla příslušníků za hranicemi Čech a Moravy se odchodem uprchlíků rozšířila i jinam. Styků s církvemi vzrůstaly z reformace tím hodně přibýlo k výhodě, ale i k neprospěchu, jak bývá v takových případech.

Je nasnadě, že v navazování a rozhojňování spojek se ponejvíce upíatňovali vzdělání členové Jednoty. Veliký podíl na tom měli také členové ze stavu panského a rytířského. Je dobře si připomenout, že měšťanstvo nemělo v Jednotě tak významného místa jako v jiných reformačních církvích, obzvláště v hnutí vedeném Kalvinem a jeho stoupenci. V královských městech v Čechách a na Moravě měla Jednota jenom hrstky vyznavačů, protože nebyla uznána zemskými zákony. Mandát proti ní, vydaný králem Vladislavem II. o svatém Jakubě roku 1508, byl pořád v platnosti a byl obnoven naposled roku 1602. Města, která už byla zmíněná, Litomyšl, Přerov a jiná, nazýváme poddanskými, protože nebyla podřízena králi přímo jako města královská, nýbrž měla nad sebou vrchnosti. Ani právním postavením ani složením obyvatelstva se nevyrovnala městům ve Švýcarských, v Porýní nebo v Nizozemí. Remeslníci a drobní obchodníci převládali a slušná část lidí obdělávala pole a zahrady. Z obyvatelstva poddanských měst vzešlo Jednotě hodně duchovních, avšak silnější složku tvořili synkové z venkovských rodin, kteří na sebe upozornili přirozenými vlohami i touhou zasvětit život duchovenské práci.

Povězme si hned, že Jednota nebyla výjimkou mezi náboženskými obcemi, které se za reformace ustavily jinde ve světě. V sousedních Uhrách se silná složka vysoké šlechty přihlásila ke kalvinství a zavedla reformované učení i řády na svých zboží. Podobné poměry zavládly v Polsku a na Litvě. V západní Evropě bychom našli obdobu nejspíše ve Francii. V Ženěvě vedlo měšťanstvo, ale v Praze nesměli Bratři vykonávat služby boží veřejně a buď se scházeli v soukromí nebo chodili do sboru v Tuchoměřicích. Jiná královská města, jako Plzeň nebo České Budějovice, nemají v dějinách Jednoty vůbec místa. Moravská královská města, jako Brno a Olomouc, byla Bratřím také uzavřena, protože tam měl veřejnou správu v rukou německý patriciát.

Správcové Jednoty, kteří roku 1530 svolili ke vstupu urozených pánů, si nepomysleli, že jejich rozhodnutí bude mít vážné důsledky jednou v budoucnosti. Až do té doby měli v Jednotě hlavní slovo duchovní a jejich vedení se bratři i sestry podrobovali bez reptání. Při tom zůstalo ještě několik desítek let, řekněme až do roku 1570. Osobnosti tak výrazné jako byl Lukáš z Prahy, Jan Augusta a po nich ještě Jan Blahoslav z Přerova, si snadno uhládily prvenství. Urození pánové se starali spíše o hmotnou podporu sborů a o jejich bezpečí než o nauku nebo kázaňský řád. V Jednotě nebylo náhlého převratu, avšak někdejší poměr jedněch k druhým se měnil povlnně. Jednota se přizpůsobovala těm reformačním církvím, ve kterých si šlechta zajistila vůdčí místo. Bylo tomu především tam, kde panovník byl katolického vyznání a kde ochrany před nátlakem bylo mnohem více potřeba než v zemích, nad nimiž vládl král též víry jako obyvatelstvo.

Jan Blahoslav, rodák z Přerova, byl vzdělaný nejenom v bohosloví, nýbrž i ve světských naukách. Na škole v Goldberku si osvojil vynikající znalost latiny a v řečtině také nebyl pozadu za jinými žáky. Rok ztrávil na universitě ve Wittenberku a roku 1549 byl poslán na universitu v Královci ve východních Prusích. Posledním ústavem, na který se dostal na podzim 1549 byla universita v Basileji, vedená tenkrát už v reformovaném duchu. Blahoslav se nevěnoval jednomu vědnímu oboru, nýbrž našel zálibu i v hudbě, v dějepise a měl vysoce vyvinutý smysl pro čistotu mateřského jazyka. Zvítězil, ač ne bez potíží, nad stárnoucím Augustem a jeho druhy, jejichž vědecké vytříbení nebylo valné, a prosadil zásadu, že duchovní v Jednotě mají být připraveni na svůj úřad studiem na dobrých školách. Když bylo potřeba poslat někoho jménem Jednoty buď za hranice nebo k panovnickému dvoru, byl k tomu Blahoslav mnohem lépe připraven než jiní duchovní, už protože mluvil znamenitě latinsky a měl jasno o tom, jaké učení Jednota vyznává. Jako mluvčí Jednoty se Blahoslav dostal čtyřikrát do Vídně a navázal spojení s dvorním kazatelem arciknížete Maxmiliáná, potomního krále Maxmiliána II., Šebestiánem Pfáuserem. Za cesty do Němec ro-

ku 1556 Blahoslav poznal význačné bohoslovce v lutherské straně, Flacia Illyrika, Filipa Melanchtona, Kašpara Peucera, Jáchyma Cameraria a jiné.

Na cestách Německem se Blahoslav dověděl všelico o životě náboženském ve Švýcařích. V Melanchtonově okolí se objevil uprchlík z Nizozemí, šlechtického původu. Ten podal Blahoslavovi širokou zprávu o tom, že byl nedávno u Kalvína, Bullingera a jiných, "kteříž tam ve Švejcářích jsou na slovo vzatí. Liboval sobě učení jich i život lépe než luteránský. Zmínku činil i o Servetovi, kterýž jest v Genevě od Kalvínových ovec upálen; pravil, že někteří z učených skutek ten zastávají, dovoditi usilující, že jsou to slušně mohli Genevští učiniti takovému kacíři nakažujícímu církev; jiní pak hanějí, proti tomu se postavující, na Kalvína velmi se hněvající. Kalvinus že se vymlouvá, právě, že on jest tím nebyl vinen, než to učinil úřad, avšak praví proto, že by to neměl zlý skutek býti: snad rady své a ponuknutí zastáváje."

Blahoslavovy dojmy z Němec nebyly vesměs příznivé. Když shrnoval, co se mu nelíbilo ve Wittemberku, položil na první místo "lid rozpustilý, pití, tancům, marnostem přivýklý." Také jinde za cesty z Lipska do Magdeburka a odtamtud do Wittemberka, s neľibostí pozoroval "přilišnou rozpásanost a rozpustilost kněží i lidu." Byly to věci, které se Bratřím nelíbily ani v dřívějších dobách, když o nich po návratu z Němec vyprávěli buď jejich poslové nebo studenti.

Neméně kormutlivé byly rozepře mezi Lutherovými žáky a stoupenci. Blahoslavovi i jiným Bratřím se nejvíce líbil směr, který zastával Filip Melanchton. Baštou toho směru byl Wittemberk, a to i po smrti Melanchtonově roku 1560. Než roku 1574 nastala na tamní universitě prudká změna. Melanchtonovi stoupenci, filipisté, byli podezíráni z povolnosti názorům Kalvínovým, jejichž veřejné vyznávání nebylo v Němcích povoleno. Saský kurfirst August nezkoumal dlouho, co na žalobách bylo pravdivého, a filipisty vypudil z univerzity i z jiných význačných míst. Wittemberk ovládli stoupenci Flacia Illyrika, ke kterým měla Jednota málo důvěry a lásky.

Posledním svědectvím přátelského spojení s witemberskou universitou bylo vydání bratrské konfese roku 1573. Bylo to latinské zpracování, které v mnoha věcech vynikalo nad vydání z roku 1538. Členům Jednoty, kteří opatrovali překlad, pomáhal Camerariův zeť Esrom Rüdinger, který se později přestěhoval do Ivančic a řídil tam vzornou bratrskou školu. I Blahoslav viděl a schválil některé úkázky překladu, avšak vydání se nedočkal pro předčasnou smrt roku 1571. Wittemberští bohoslovci dleli souhlas k tisku, avšak místo žádané předmluvy napsali jenom soukromý list starším Jednoty. Přetisk Lutherova listu Augustovi, daného roku 1542, byl připomínkou někdejších přátelských styků a shody v podstatných kusech.

2. Z Wittemberka do Ženěvy a jinam.

K datům, které jsme si už uvedli, sluší přidat ještě jedno: 1575. Teho roku předáci strany pod obojí, silně dotčení reformační naukou v Lutherově podání, vedli s Maxmiliánem II. tuhý boj o uznání své víry. Bohoslovci pod obojí, vedení učeným Pavlem Přázou — Pressiem, připravili soubor článků víry, který nazýváme Českou konfesií.

Pánové a rytíři ze strany pod obojí stáli o to, aby s nimi na sněmu byli zajedno i členové Jednoty. Šlo o to, aby nebylo rozporu a aby před králem všichni evangelíci stáli jako jedno tělo. Světští členové Jednoty projevovali ochotu ke společné práci, avšak kde šlo o články víry nemohli postupovat podle své vůle, nýbrž čekali na poučení od duchovních. Mezi staršími Jednoty nebylo jasné dohody. Někteří jako boleslavský Jan Kálek měli obavy, aby se součinností se stranou pod obojí Jednota neporušila v učení nebo v církevním řádu. Jiní, jejichž mluvčím se stal ivančický nástupce Blahoslavův Ondřej Štefan, si přáli většího semknutí, avšak ani oni nepřáli sjednocení na venek i uvnitř. Výsledek zápasu byl nevalný. Maxmilián nepotvrdil Českou konfesií písemně, nýbrž dal poselstvu ze zemského sněma jenom ústní slib, že nikdo jim nebude překážet v náboženství. Jednota nedosáhla ani zrušení svatojakubského mandátu z roku 1508 a tím méně arci výslovné záruky královy.

Co platilo za Maxmiliána II. přeneslo se i do dalšího období, když na českém královském stolci seděl Maxmiliánův syn Rudolf II.

Bez písemné záruky a se svatojakubským mandátem z veřejných zápisů nevymazaným záleželo ponejvíce na tom, kolik ochrany poskytnou Jednotě světské vrchnosti. V první řadě šlo ovšem o místa, ve kterých Bratři měli sbory anebo aspoň hloučky vyznavačů, v druhé o taková tělesa jako byl zemský sněm český nebo moravský. Šlechta vstupovala na přední místo, avšak nejenom z politických důvodů. Po roce 1571 nebylo mezi staršími postavami tak výrazné, jako byl někdy Jan Blahoslav. Zato mezi světskými členy vyrůstaly osobnosti, jejichž význam se nezákládal jenom na majetku, příbuzenských svazcích, místě na sněmu nebo v zemské správě. Než uplynulo deset let, byl přesun vlastně dokonán. Bratřští šlechtici, až na malé výjimky, nevystupovali vůči duchovním pánovi, avšak poněkud je zatlačovali na druhé místo, zvláště při vystupování na venek, ať šlo o krále nebo jinou náboženskou stranu. Uskutečnil se tedy v sedmdesátých letech šestnáctého století několikrát přesun, jehož důsledky platily povětšinou až do Bílé hory.

Roku 1574 se vydali na vyšší studie čtyři členové Jednoty Jan Capito z Bystřice (dnes bychom řekli (nad Pernštejnem), Jan Němčanský z Uherského Brodu, Jan Felinus-Kocourek z Mladé Boleslavi a Jan Bernard z Přerova. Jejich cílem byl Heidelberg s universitou vedenou Kalvinovými stoupenci. Nepobýli tam dlouho, jenom několik měsíců a potom se dali všichni čtyři zapsat na universitu basilejskou. Byli to průkopníci, za kterými šli jiní studenti, šlechtičtí synové i chudší, obzvláště ti, kteří se chtěli věnovat duchovenské správě. Nezůstalo jenom při členech Jednoty, nýbrž mezi zápisy v universitních matrikách se objevují i jména, jejichž příslušnost k té nebo oné církvi není docela jasná.

O dvě léta později, roku 1576, se objevuje první český zápis knize ženevské university. V porovnání s Heidelbergem nebo Basilejem byl ženevský ústav teprve v prvním rozběhu. Datum založení je 1559 a jsou s ním těsně spojena dvě jména, Jan Kalvín a Theodore de Běze, nebo prostěji Beza. Kalvín měl hlavní slovo v bohosloví a dal nové škole záštitu svým věhlasem, Beza se stal prvním rektorem a staral se o její rozvoj v prostředí

celkem přátelském. Beza ustoupil po několika letech jinému z kolegů, avšak zůstal s universitou v těsném spojení až do smrti roku 1605.

Universita nebyla zakládána jenom pro město a okolí, nýbrž pro reformované francouzského jazyka i jinde. — Hned od založení přitahovala studenty i z jiných zemí, z Nizozemí, Škotska, Polska a Uher a opravdu si zasloužila náзву štěpnice kalvinství. Studenti občanského původu zapisovali své jména do rektorovy knihy (Livre de recteur), kterou roku 1559, k čtyřicetému výročí založení vydal tiskem profesor S. Stelling-Michaud. Členové knížecích rodů a šlechta se zapisovali do honosnějšího svazku, který byl založen roku 1581 a jmenoval se Nomina et stemmata. Nevpisovali tam jenom jména, nýbrž často i životní hesla buď latinsky nebo ve svém jazyce. Malíři, kteří byli po ruce, přidali rodový znak, takže u nikoho nezůstalo pochyb o vznešeném původu zapsaného studenta. Byli ovšem i lidé, kteří Ženevu navštívili nakrátko a nezapsali se ani do rektorovy knihy ani do ozdobného svazku s erby a hesly. Není radno pouštět je docela se zřetele, protože někdy i krátká návštěva měla význam pro budoucí život a náboženskou orientaci.

Poznámka. — O vzniku a rozvoji Jednoty máme nyní spolehlivé poučení v knize Rudolfa Říšana, Dějiny Jednoty bratrské, Praha 1957, 520. Je to kniha opravdu vzácná, psaná s porozuměním a láskou, po dlouhém studiu a přemýšlení. — Mnoho podrobností o stycích Jednoty s jinými církvemi je v souboru Cesty českých bratří, který uspořádal T. Č. Zelenka. Vyšlo ve sbírce Sloupové pamětní, kterou řídil Jan B. Čapek a vydával Jan Laichter. Cesty českých bratří vyšly jako II. sv. v Praze roku 1942.

(Pokračování)

Po uzavěrci tohoto čísla nás došla zpráva, že 18. listopadu m. r. zemřel v ČSSR, po dlouhé a těžké nemoci, náš býv. redaktor br. dr. Jindřich Procházka. Článek o jeho životě přineseme příště.

Redakce.

Jan Mirejovsky:

Nová anglická Bible

Anglicky mluvící svět má od letoška novou bibli. Zatím z ní byl sice vydán jenom Nový zákon, ale vydání Starého na sebe nedá asi dlouho čekat. To, co činí tuto bibli novou není ovšem nový překlad. Stará bible se však v něm znovu jeví tak svěže, že se vskutku stává knihou novou a oficiální její označení "The New English Bible" není zrovna nadsázkou.

Klasickým anglickým, celou církví přijímaným překladem, byla az dosud stará "King James Version" z r. 1611. Je to anglická paralela naší, prakticky stejně staré bible Kralické. Vyznačuje se, jako ona, krásnou, ale dnes už zřetelně starou, a proto už obtíž působící mluvou. Však se ji Angličané pokusili modernisovat částečnou revizí už v 1885. Říká se jí "Revised Version" a nedošla nakonec všobecného přijetí. Po této stránce se stala mnohem životaschopnější nedávná revize americká (Revised Standard Version 1946-1957), která je tak dobrá, že ji možná ani Nová anglická bible nepostaví do úplného stínu. Přitom se v Anglii i v Americe pouštěla řada jednotlivců do nových překladů zejména Nového zákona. V Americe mají třeba v Goodspeedově překladu Nového zákona obdobu našeho překladu Žilkova. J. B. Phillips vydal v r. 1958 překlad Nového zákona do moderní angličtiny. Je to pozoruhodné dílo, ale nejde v něm o doslovný překlad, nýbrž spíše o výkladovou parafrázi biblického textu. Proto je vlastně vyloučeno, aby mohl být jeho překlad přijat církví za směrodatný, i když je jako pomůcka pro seznámení s Novým zákonem pomocí velmi dobrou a někdy docela šťastnou.

Připravovatelé Nové anglické bible si vytkli za cíl takový překlad biblického textu, který by působil dojmem, že je bible napsána Angličanem pro dnešní Angličany. Vzorem jim tu ostatně byl i původní řecký text Nového zákona. Byl napsán v dobové, v oblasti římského imperia užívané mluvě (koiné). Přímý podnět k pořízení nového překladu daly v roce 1946 dva skotské presbyterní senioráty na General Assembly své církve. Skotská církev se pustila do přípravných prací, v nichž

se od začátku spojila se zástupci všech protestantských církví britských, takže se nový překlad stal okamžitě jejich společným podnikem. Překladem byl pověřen sbor nejlepších novozákonních a jazykových odborníků, kteří byli k dispozici na britských univerzitách. V čele jejich společné práce stál po celých 13 let, v nichž dílo vznikalo, prof. dr. C. H. Dodd. Jednotlivé části Nového zákona byly sice překládány individuálními překladateli, ale jejich překlad byl pak do posledního slova probírán a diskutován celou komisí. Zabránilo se tak příliš individuálnímu pojetí některých míst a překlad se stal skutečně kolektivním dílem. Novozákonníci předložili svůj překlad ještě komisi literárních poradců, kteří jej podrobili kontrole po stránce jazykové a slohové, takže konečné znění vzniklo v dohodě a souhlasu s nimi.

Překladatelům značně usnadnily práci výsledky všeho předchozího úsilí o poznání původního biblického textu. Měli k dispozici lepší a spolehlivější řecké texty, než měli kteříkoli překladatelé bible v Anglii před nimi. Pomohly jim všechny nové nálezy starých biblických rukopisů a jejich kritické zpracování. Měli k dispozici všeccku prohloubenou znalost novozákonní řečtiny, která jim umožnila rozumět i významovým odstínům jednotlivých slov lépe, než to bylo možno před tím. I tady už sklízeli ovoce poznání z nálezů tisíců papýrů a textů psaných dobrou řečtinou. Přes to šlo o práci nesnadnou. Stojí za to citovat povzdech mužů, kteří dokončili své překladatelské dílo: "Kdo to nezkusil, neví jak nesnadným uměním je překládání!" Však se docela skromně neodvažují vyhlásit svoje dílo za dokonalé. Prohlásili, že jsou si vědomi nejedné hranice své práce. Považují dokonce své dílo za provizorní a mají naději, že po nich přijdou jiní, kdo to budou moci udělat lépe. Pokusili se však — jak říkají — o překlad v přísném slova smyslu a ne o parafrázi biblického textu. Neskrývají sice, že je jejich překlad místy spíše volným, než doslovným překladem, ale snažili se přý, jak nejlépe mohli, aby to vždycky zůstalo překladem věrným.

První, milionové vydání díla bylo rozebráno v prvních několika dnech. V podstatě bylo přijato příznivě, ba radostně. I katolíci

pro ně našli slova obdivu. Schází snad jen málo, aby se tato nová biblická verze stala oficiální verzí katolickou. Pro theologa je setkání s New English Bible zážitkem vzrušujícím a milým. I když všecku pinost její krásy vychutná nejlépe především anglicky mluvící svět, poslouží nesporně dobře i jiným. Přichází se v ní při pravidelné práci s biblí opravdu na věci nové a nové. Jde pochopitelně jen o další překlad překladu. Jde také jen o pokus vystihnout spíše smysl nového textu, než zachytit jazykové jeho svěží formu.

Začátek evangelia Janova je zřejmě příkladem volného, ne doslovného překladu. Nicméně se na ně vztahuje prohlášení překladatelů, že se tak pokoušeli o překlad nejvěrnější, "Když všechny věci začaly, Slovo již bylo. Slovo přebývalo u Boha a čím byl Bůh, tím bylo Slovo. Slovo tedy bylo s Bohem na počátku a skrze ně vznikly všechny věci; ani jedna věc nevznikla bez něho. Všecko, co vzniklo, ožilo jen životem a ten život byl světlem lidí. To světlo dál září v temnotě a tma jej nikdy nezhasila" (Jan 1,1-5).

Jan 1,9 je, na rozdíl od naší Kralické, přeložen se stejnou interpunkcí, v níž jej přeložil Žilka: "Právě světlo, osvěcující každého člověka, právě tehdy přicházelo na svět." Naše: "jednorozený syn, kterýž jest v lůnu Otce, onť jest nám vypravil" (Jan 1,18), zde zní: "Jediný Boží Syn, který je Otcovu srdci nejbližším, jej učinil známým."

Andělský zpěv nad Betlémem, jehož závěr bývá, — zejména vlivem latinské Vulgaty — překládan tak, že je tu vyvyšována dobrá vůle lidská, je v novém překladu jasně vyhrazen v oslavu dobré vůle Boží: "Sláva Bohu v nebi nejvyšším a na zemi pokoj lidem, na nichž spočinula jeho přízeň" (Lk. 2,14).

Katolíci mají proti novému překladu některé námitky. Jde vysloveně o námitky dogmatické a týkají se takových míst jako jsou Lk. 1,28-29, kde je místo dosud obvyklého 'panna' přeloženo, že "anděl Gabriel byl poslán od Boha do městečka v Galilei, nazývaného Nazaret, s poselstvím pro dívku, zasnoubenou muži jménem Josef, potomku Davidovu, dívčino jméno bylo Marie". Příbuzný termín o "pannách", z 1. Kor. 7,25 je přeložen výrazem "celibacy" (bezženství, celibát) a zní v překladu: "Pokud jde o celibát nemám

žádné instrukce od Pána, ale podávám své mínění, jako člověk, kterému z milosti Boží může býti věřeno."

Zajímavý je překlad ustanovení večeře Páně v 1. Kor. 11,23: "Nehot' tradice, kterou jsem vám předal, se ke mně dostala od samotného Pána: Že Pán Ježíš v tu noc, kdy byl zatčen, vzal chléb a když vzdal díky Bohu, jej lámal a řekl: "Toto je mé tělo, které je za vás; číňte to na mou paměť" Stejným způsobem vzal po večeři kalich a řekl: "Tento kalich je nová smlouva zpečetěná mou krví. Kdykoli jej pijete, číňte to na mou paměť". Protože kdykoli jíte tento chléb a pijete kalich, hlásáte smrt Páně, dokud nepřijde." Zajímavé je, že na tomto místě končí odstavce, kterým je ustanovení Večeře Páně oznámeno. Další Pavlův argument, jímž se Pavel vrací k předchozí své diskusi s Korint'any, je přesunut do odstavce nového a začíná: "Z toho plyne, že každý, kdo jí chléb nebo pije kalich Páně nehodně . . ." Nový překlad tedy typografickou úpravou zřetelně brání, aby tato Pavlova věta byla čtena jedním dechem s Kristovým ustanovením večeře Páně, jako kdyby tvořila jeho nedílnou část.

Jedním z nesnadných míst v Pavlových epistolách je jistě 2. Kor. 5,14 až 20. V Kralické bibli začíná slovy o Kristově lásce, která nás "víže" (Žilka "drží"). Nový překlad se tu zřejmě opřel o americkou Revised Standard Version a přináší zcela nové pojetí tohoto místa. Citlivý čtenář Písem snadno rozezná, že je do tohoto důležitého odstavce epistoly vnesena nová dynamika: "Kristova láska nám totiž nedává jinou možnost volby, jakmile jsme došli k závěru, že jeden člověk zemřel za všechny a proto všecko lidstvo zemřelo. Záměrem jeho umírání za všechny bylo, aby lidé, dokud ještě žijí, přestali žít sobě samým a žili pro toho, kdo za ně zemřel a byl probuzen k životu. Přestala pro nás proto platit světská měřítka pro hodnocení kteréhokoli člověka; platila-li kdysi i pro naše pochopení Krista, teď už neplatí. Jakmile je kdo spojen s Kristem, tam je nový svět; starý řád přestal a nový řád už začal. Od prvního do posledního to bylo Boží dílo. Skrze Krista nás lidé smířil se sebou a naverboval nás k této službě smíření. Myslím tím to, že Bůh byl v Kristu, smířuje svět se sebou samým, nemaje více proti lidem jejich přechyby a že nás po-

věřil zvěsti o smíření. Přicházíme proto jako Kristovi vyslanci. Je to, jako kdyby se na vás Bůh obracel naším prostřednictvím: Prosíme vás úpěnlivě ve jménu Kristově, smiřte se s Bohem!"

Z těchto několika namátkou vybraných pasáží se snad stává i v češtině zřejmým, jak se biblický text stává jasnějším. Kdo by se divil, že byl nový překlad bible přivítán s takovým zájmem? Závěrem uvádíme ještě překlad ze známého Pavlova hymnu o lásce I. Kor. 13,4:

"Láska je trpělivá; láska je vlídná a nř komu nezávidí. Láska se nikdy nevychloubá, není vrtošivá ani hrubá; nikdy není sobecká, hned tak se neurazí. Láska si nevede žádný seznam křivd, nepase se na hříších druhých lidí, ale libuje si v pravdě. Není nic, čemu by láska nemohla čelit. Její víra, její naděje a její trvání neznají mezí. Láska nikdy neskončí."

Pavel Růžička:

Jsme hodni svých předků?

Když v r. 1781 toleranční patent opět dovolil v habsburské říši augsburské a helvétské vyznání, přihlásilo se "skryté semě", jež přetrvalo skoro 200 leté pronásledování. Avšak nebylo domácích pastýřů a bude navždy ke cti zvl. maďarským mladým kazatelům, že přišli nahradit tento nedostatek. Většinou se museli teprv učit češtině a spokojit se krajně chudým ubytováním, mnohdy v kůlně či pastoušce. K první generaci, již vychovali, patřil můj dědeček Josef Růžička, nar. 1808 v Kohoutově u Krucemburku. Vystudoval pak na evangelickém gymnasiu v Močré na Slovensku, filosofii v Prešpurku a stal se licenciátem theologie. Vrátil se do rodných Čech, přijal místo druhého vikáře u evangelické německé církve v Praze v Jirchách, kde též vyučoval ve škole. To bylo roku 1834. Tehdy ještě nebyl probuzen nesnášenlivý šovinismus našich německých spoluobčanů a dědeček při své službě v této církvi horlivě pracoval i v českém probuzeneckém hnutí. Byl členem slovanského sjezdu a Národního výboru v r. 1848, zasedal v pražském zastupitelstvu a měl značnou účast na na české literatuře. Redigoval řadu českých církevních časopisů a vlastním nákladem vydal Jubilejní Biblii Páně (Kralickou), pro své upřímné, byť docela to-

lerantní vlastenectví byl však předčasně pensionován a náklad, spojený s vydáním bible, zanechal rodinu ve hmotných nesnázích, když předčasně zemřel. Vdova a tři syni překonali útrapy, jimž byli vydáni po odchodu obětavého otce, jen díky pili nejstaršího Pavla—mého potomního otce. Studoval pomocí soukromých kondic. Díky své vynikající znalosti těsnopisu stal se komorním stenografem zemského sněmu a umožnil tak i studium mladším bratřím. Po soudní a advokátní praxi pak vstoupil do služeb pražského magistrátu, kde zasáhl do mnohých dalekozáhlých podniků města. Velmi činně se účastnil života pražského evangelického sboru a stal se kurátorem východní evangelické superintendence v Čechách. Velkým darem byly jeho vzácné vlastnosti lidské, hluboká víra a nevšední vyrovnanost. Se svou budoucí chotí seznámil se můj otec v pohostinné rodině inženýra Komrse, kde se scházelo mnoho vlastenců v době stavby národního divadla. Ředitel drah Komrs pocházel ze staré evangelické rodiny humpolecké, spojené s hugenotskými vystěhovalci (odtud jméno). Pro své vynikající návrhy při stavbě drah byl sice pověřen vedením tohoto státního podniku, avšak okolnost, že vychovával děti česky, vzbudila nelibost a byl potrestán předčasným pensionováním.

Dnes snad víc než jindy potřebujeme vzpomínout na život tak mnohých svých předků. Máme jít za hmotnými výhodami a pomínout jejich odkaz? Či jít v jejich stopách a čerpat sílu doma i venku z jejich příkladů?

Dobré domnění horčího článku skvítají knihy superintendenta Lukáška o poměrech no vydání tolerančního patentu a o farářích J. Růžičkovi.

"Říká světa leží v tom, že slušní lidé nevědí kam idou. Takoví slušní lidé nalétnou největším dryjádníkům."

J. L. Promádka na konferenci Akad. YMCA v Ivančicích r. 1936.

Z NAŠEHO SIONA A ODINIM.

29. listopadu 1961 byla v Oberlině, Ohio, odhalena pamětní deska profesorovi L. F. Mikšovskému, který po 38 let působil na oberlinské koleji jako profesor a předseda Slovan-

ského oddělení. Profesor Mikšovský vykonal mnoho pro sblížení nejenom slovanských národností, ale i jiných etnických skupin zastoupených na universitní půdě. Profesor Mikšovský byl horlivým propagátorem míru a zapřísáhlým nepřítelem války. — Slavnostnímu odhalení pamětní desky předcházela bohoslužba v krásné Fairchild Chapel. Při ní četl Písmo sv. a proslovil modlitbu emeritní prof. Dr. Michaelides a o životě Dr. Mikšovského promluvil prof. Dr. Walter M. Horton. Deska jest umístěna na památné Bosworth Hall, kde ji odhalil syn prof. Mikšovského, James. Mezi účastníky byli též Rev. George Hankovský z Braddock, Pa., a Rev. A. J. Moncol s manželkou a dcerou z Clevelandu. Rev. Moncol, kterému jest 84. roků, jest jediným žijícím žákem prof. Mikšovského ze třídy r. 1905.

Československou delegaci na III. shromáždění Světové rady církví v New Delhi tvořili bratři: dr. V. Hájek, synodní senior čhr. ev. církve, prof. J. L. Hromádka, děkan Komenského fakulty za čhr. ev. církve, dr. I. Varga, biskup Reformované církve na Slovensku, prof. A. Žiak, gen. dozorce slov. ev. a. v. církve, farář J. N. Ondra, tajemník ERC v ČSSR, oficiální pozorovatel za Křesťanskou mírovou konferencí, patriarcha ČČS dr. M. Novák jako pozorovatel a M. Opočenský, odb. asistent Komenského fakulty jako účastník zasedání mládeže.

Zaslali jste již předplatné a podporu na Husův Lid a práci Jednoty?

Br. Dr. Jos. Barták ze Savannah, Georgia, jest autorem denní pobožnosti připravené pro lednové a únorové číslo časopisu The Upper Room. Tento známý časopis vychází v milionovém nákladu a ve více jak 34 rozličných jazycích. Úvaha br. J. Bartáka byla napsaná v 10. února t. r.

Předplatné a dary na časopis a práci Jednoty došlé do 31. prosince 1961.

(Úředníci Jednoty a redakce spojených časopisů děkují všem bratrům a sestrám za zvláštní dary lásky, které nám zaslali na naši

vánoční výzvu!)

Mrs. E. Andraso, Pompano Beach, Fla. (\$2 předplatné; \$1 dar)	\$ 3.00
E. Cech, Clearwater, Florida (\$2 předplatné, \$3 dar)	5.00
Anna Dukátník, k uctění památky svého bratra	1.00
Mrs. Kristine Elleck, Steelton, Pa., před.	2.00
Rev. George Hankovský, Swissvale, Pa. (\$12.50 na památku prof. L. F. Mikšovského; \$5 předplatné; \$5 dar)	22.50
George Kochis, McKeesport, Pa., předp.	2.50
George Vosčinár, Braddock, Pa., předp.	5.00
Henry Horský, Swisher, Iowa (\$5 předp., \$10 dar)	15.00
Mrs. John Pešťal, Omaha, Neb. (\$2 předpl.; \$1 dar)	3.00
John Pešťal, Wahoo, Neb., předp.	5.00
Rose Hynek, Omaha, Neb. (\$2 předp., \$1 dar)	3.00
Mary Kratochvil, Franklin, Kentucky (\$2 předpl.; \$1 dar)	3.00
Joseph Sabacky, Omaha, Neb. (Předp. \$2; \$10 dar)	12.00
J. E. Galda, Omaha, Neb. (předp. a dar)	10.00
Paul O. Zitta, Petersburg, Va. (předpl. \$2; dar \$1)	3.00
Miss Jennsie Yazel, Chicago	\$2.00
Mr. & Mrs. L. G. Pelecký, k uctění památky p. Frank Houfek, Prague, Neb., na práci Jednoty	10.00
Miss Božena Sochor, Uniontown, Pa., milk fund	5.00
Mr. Frank Žváček, Cedar Rapids, Iowa subscription \$2, gift \$1	3.00
Mr. John D. Dejdar, St. Paul, Minn., předplatné \$2, na podp. K. L. \$10	12.00
Mr. Michael Mráz, Turtle Creek, Pa. předplatné \$6, dar \$1	7.00
Mr. O. Stýblo, Toronto, Ont., Canada, předplatné \$5, na uprchlíky \$20	25.00
Dr. J. Pestal, Rawlings, Wyo., předpl.	2.00
Anna Nedobitý, Higganum, Conn.	5.00
Frank Slama, Sr., Wagner, S. D.	12.00
John Harvanka, Braddock, Pa.	4.00
Frances Stanek, Ely, Iowa	5.00
Sylvia Walta, Willow River, Minn.	4.00
Marie Pospíšil, Minnetonka, Minn., Canada	4.00
Bohuslav Švehla, Omaha, Neb.	10.00
V. Zahradníček, Windsor, Ont., Canada	5.00
Frances Metz, Chicago, Ill.	2.00
Mary Janešovsky, Cedar Rapids, Iowa	8.00
Mrs. Frank Totušek, Sr., Silver Lake, Min., na památku zesnulého manžela	

br. Franka Totuška, Sr.	15.00	
V. Slavík, Toronto, Ont.	5.00	
Mrs. St. Bartušek, Outlook, Sask., Can.	10.00	
Kateřina a Marie Vokoun, Cedar Rapids, Iowa	12.00	
Dr. Jaroslav Mrazek; credit First United Presb. Church, Tolono, Illinois, pro pro ěsl. farře	\$25.00	
Mr. a Mrs. Andrew Kareha, Cleveland, O. památce George Sima a Mary Josie Kareha \$10, předpl. \$2	12.00	
Mrs. A. L. Makovský, Prince Geo., Va.	15.00	
Anton a Marie Horský, Cedar Rapids, Ia.	6.00	
Mrs. Mila Horák, Bayport, Minn.	5.00	
Marie Hodek, Orlando, Fla.	10.00	
Rudolf Peter, East Chicago, Ind.	25.00	
John Nesky, Munhall, Pa., za Mr. And. Nesky	6.00	
Anna Kolar, Omaha 7, Neb.	17.00	
Jaroslav Smajzl, Toronto 12, Ontario	10.15	
Frances Naibert, Cedar Rapids, Ia.	3.00	
Mrs. Mary Šimeček, Rowena, Texas	10.00	
Rev. A. J. Moncol, Cleveland, O.	2.00	
Frances Metz, Chicago, Ill.	3.00	
Anna Pechota, Chico, Calif.	50.00	
Rose Blechta, Berwyn, Ill.	5.00	
John Dlouhý, Chicago 23, Ill.	2.00	
Pavel Babyar, Cicero, Ill.	2.00	
Louis Pokorný, Wahoo, Neb.	10.00	
Chas. Jasa, Wahoo, Neb.	7.00	
John Kvasnička, Oelwein, Iowa	2.00	
Mary Sabacký, Pender, Neb.	4.00	
Anna Dukátník, Mosinee, Wis.	2.00	
Julie Jindra, Pittsburgh 20, Pa.	5.00	
Hynek Maras, Jackson Heights 72, N.Y.	10.00	
Swissdale, 6917 McClure Ave., Swissvale, Pgh. 18, Pa.	5.00	
Josef Hynek, Toronto 8, Ont., Can.	2.00	
George J. Naxera, Cedar Rapids, Ia.	10.00	
Bedřich Opočenský, Dominion City, Man., Canada	5.00	
J. Kozohorský, Brookfield, Illinois	5.00	
Mrs. J. Galuška, Fairview, Pa.	5.00	
Mrs. E. L. Rauber, Atlanta 6, Ga.	15.00	
Dr. O. Odložilík, Philadelphia, Pa.	10.00	
Charles Holoubek, New York 21, N.Y.	27.00	
Mrs. Chas. Kašík, West, Texas	5.00	
George Rabatin, Pittsburgh 18, Pa.	10.00	
Antonín a Květuše Hron, Miami, Fla.	17.00	
Martha E. Dobiáš, New York 19, N.Y.	50.00	
J. Leffler, Omaha 5, Neb.	4.00	
Mrs. Suzane Sherfel, Perkiomenville, Pa.	5.00	
Frank Petrúsek, Wallis, Texas	10.00	
Rev. J. P. Barták, Savannah, Ga.	50.00	
McCrum Community House, Uniontown, Pennsylvania	11.00	
Mrs. Stan. G. Greene, Park Ridge, Ill.	10.00	
Marie F. Muška, Long Is. City 6, N.Y.	5.00	
Em. Zeman, North Bergen, N. J.	10.00	
Martin Kujan, Woodside, L. I., N. Y.	2.00	
Marie L. Hegar, Temple, Texas	6.00	
Vladimír Vrba, L. A. 45, Calif.	10.00	
Rev. a Mrs. F. D. Svoboda, Shelter I., New York	25.00	
V. Štěpánek, Islington, Ont., Canada	25.00	
Rev. Dr. John Nosco, Garfield, N.J.	10.00	
Fred Puymon, Glenside, Sask., Can.	10.00	
Mrs. Anna Yukl, Silver Lake, Minn., (Mission Circle Cong. Church)	10.00	
J. Nevečeřal, Toronto 4, Ont.	5.00	
Paul Mayton, Akron 6, Ohio	2.00	
J. J. Štalmach, Smithville, Texas	12.00	
Frank Dvořák, Hopkins, Minn.	10.00	
Rev. Canon Enrico C. S. Molnar, Th D., South Pasadena, California	10.00	
Dr. a Mrs. Matěj P. Josko, Washington 10, D. C.	15.00	
Esther Yukl, (Cong. Church S. S., Christmas Offer, Silver Lake, Minn.	50.00	
Ervin Kenmore, Larchmont, N. Y.	10.00	
Dr. Matthew Spinka, Claremont, Cal.	10.00	
Susan Dikant, Newark 12, N. J.	12.00	
Frank Hejzlar, Park Falls, Wis.	15.00	
Agnes Motyčka, Clarkson, Neb.	4.00	
Dr. J. P. Locher, Philadelphia 4, Pa.	2.00	
Mr. and Mrs. O. M. Kubeš, Toronto 10, Ontario, Canada	5.00	

S díky přijala a o další pomoc prosí Národní Jednota ěsl. protestantů,
John Opie, pokl., 4800 So. Hoyne Ave.,
Chicago 9, Illinois.

"Bůh soudí nejen skutky člověka, ale i jeho myšlenky — a jeho slova."